ŪKIO SUBJEKTŲ ADMINISTRACINĖS ATSAKOMYBĖS YPATUMAI

Andrejus Novikovas
Mykolo Romerio universiteto Teisės mokykla
E. paštas andrejus@mruni.eu

Santrauka. Straipsnyje analizuojama ūkio subjektų administracinė atsakomybė. Viešojo administravimo įstatyme numatyta, kad ūkio subjektai gali būti tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys. Viešojo administravimo įstatymo kontekste fiziniai asmenys suprantami kaip asmenys, savarankiškai (individualiai) pagal verslo liudijimą, pažymą ar leidimą vykdantys verslo veiklą. Tyrime daugiau dėmesio skiriama juridinių asmenų kaip ūkio subjektų (įmonių) administracinei atsakomybei atskleisti, taip pat siekiama atriboti įmonių kaip juridinių asmenų ir jų vadovų kaip fizinių asmenų administracinės atsakomybes ypatumus. Tuo tikslu straipsnyje siekiama nustatyti įmonių ir jų vadovų administracinės atsakomybės atribojimo kriterijus ir analizuoti teismų praktiką, atskleidžiančią šių subjektų patraukimo administracinėn atsakomybėn ypatumus. Pirmoje dalyje nustatomi įmonių ir jų vadovų patraukimo administracinėn atsakomybėn atribojimo kriterijai, tokie kaip administracinės atsakomybės teisinio pagrindo atribojimo, atsakomybėn traukiamų asmenų statuso, administracinių nusižengimų teisenos, taikomų sankcijų, sprendimų apskundimo ir kiti kriterijai. Antroje straipsnio dalyje analizuojama įmonių ar jų vadovų patraukimo administracinėn atsakomybėn teismų praktika, atskleidžiamos kylančių ginčų šioje srityje priežastys ir pateikiami ginčytinų situacijų teismų išaiškinimai.

Reikšminiai žodžiai: ūkio subjektas, viešojo administravimo subjektas, įmonė, įmonės vadovas, administracinė atsakomybė, ekonominė sankcija.

Įvadas

Viešojo administravimo įstatymo[1] (toliau – VAĮ) 2 str. 14 dalyje įtvirtinta, kad ūkio subjektai yra fizinis ar juridinis asmuo arba kita organizacija, juridinio asmens arba kitos organizacijos padalinys, Lietuvos Respublikos teritorijoje vykdantis ūkinę veiklą, kurią prižiūri viešojo administravimo subjektai. Viešojo administravimo įstatymo kontekste fiziniai asmenys suprantami kaip asmenys, pagal verslo liudijimą, pažymą ar leidimą savarankiškai (individualiai) vykdantys verslo veiklą. Tyrime daugiau dėmesio skiriama juridinių asmenų kaip ūkio subjektų (įmonių) administracinei atsakomybei atskleisti, taip pat siekiama atriboti įmonių kaip juridinių asmenų ir jų vadovų kaip fizinių asmenų administracines atsakomybes. Darbe keliamas tikslas – nustatyti įmonių ir jų vadovų administracinės atsakomybės atribojimo kriterijus ir analizuoti teismų praktiką, atskleidžiančią šių subjektų patraukimo administracinėn atsakomybėn ypatumus. Šiam tikslui pasiekti formuluojami du uždaviniai: 1) nustatyti ir atskleisti įmonių ir jų vadovų patraukimo administracinėn atsakomybėn atribojimo kriterijus; 2) ištirti teismų praktiką dėl įmonių ar jų vadovų patraukimo administracinėn atsakomybėn, atskleisti šioje srityje kylančių ginčų priežastis ir pateikti ginčytinų situacijų teismų išaiškinimus. Nustatytų administracines atsakomybes atribojančių kriterijų, tokių kaip administracinės atsakomybės teisinio pagrindo atribojimo, atsakomybėn traukiamų asmenų statuso, administracinių nusižengimų teisenos, taikomų sankcijų, sprendimų apskundimo ir kitų kriterijų pagrindu galima identifikuoti įmonių ir jų vadovų administracinės atsakomybės teisinio reguliavimo disfunkcijas, netikslumus ir spragas, atitinkamai siūlyti jų sprendimų variantus. Ūkio subjektų, įmonių ir jų vadovų administracinės atsakomybės klausimus savo darbuose nagrinėjo I. Deviatnikovaitė[2], M. Markevičiūtė[3], L. Meškys[4] ir kt. Minėtuose šaltiniuose autoriai daugiau dėmesio skyrė kitiems klausimams, pavyzdžiui, juridinių asmenų kaltės nustatymo problemoms, ekonominėms sankcijoms atskleisti. Šiame darbe dėmesys labiau atkreipiamas į

1 „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas“, TAR, 2020-06-11, Nr. 2020-12819.

2 Ieva Deviatnikovaitė, *Administracinė teisė. Bendroji dalis* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2021).

3 Milda Markevičiūtė, „Administracinės atsakomybės samprata ir teisinio reguliavimo modelis Lietuvoje“ (daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2022).

4 Linas Meškys, „Juridinių asmenų administracinė atsakomybė: kaltės nustatymo problemos ir sprendimo būdai“, *Jurisprudencija* 4 (82), 2006.

įmonių kaip juridinių asmenų ir jų vadovų kaip fizinių asmenų administracinės atsakomybės atribojimo kriterijų nustatymą. Praktikoje kyla problemų atribojant įmonių (juridinių asmenų) ir jų vadovų (fizinių asmenų) administracinę atsakomybę, kyla klausimų dėl šių subjektų dvigubo baudimo, dėl jų atžvilgiu vykdomos administracinių nusižengimų teisenos, dėl mažai pavojingos ar mažareikšmio pažeidimo kvalifikavimo ir kt. Siekiant atlikti praktinių problemų analizę, būtina pagal tam tikrus kriterijus atriboti (juridinių asmenų) ir jų vadovų (fizinių asmenų) administracinę atsakomybę. Rengiant straipsnį buvo taikomi šie metodai: *dokumentų analizės metodas* tiriant atskirų dokumentų, teisės aktų turinį; *analitinis metodas*, kurį pasitelkus buvo pastebėtos tam tikros įmonių ir jų vadovų patraukimo administracinėn atsakomybėn teisinio reguliavimo kolizijos, trūkumai ir disfunkcijos; *lyginimo metodas* pasitelktas siekiant palyginti teisės aktuose įtvirtintus įmonių ir jų vadovų administracinių nusižengimų teisenos aspektus; *apibendrinimo metodas*, taikytas straipsnyje formuojant apibendrinimus, išvadas ir teikiant konkrečius pasiūlymus.

1. Įmonės ir jos vadovo administracinės atsakomybės atribojimo kriterijai

Minėta, kad šiame straipsnyje daugiau dėmesio skiriama įmonių kaip juridinių asmenų ir jų vadovų kaip fizinių asmenų administracinės atsakomybės atribojimo kriterijams nustatyti. Praktikoje kyla problemų atribojant įmonių (juridinių asmenų) ir jų vadovų (fizinių asmenų) administracinę atsakomybę, kyla klausimų dėl šių subjektų dvigubo baudimo, dėl jų atžvilgiu vykdomos administracinių nusižengimų teisenos, dėl mažai pavojingos ar mažareikšmio pažeidimo kvalifikavimo ir kt. Siekiant atlikti praktinių problemų analizę, būtina pagal tam tikrus kriterijus atriboti įmonių (juridinių asmenų) ir jų vadovų (fizinių asmenų) administracinę atsakomybę. Fizinių ir juridinių asmenų administracinės atsakomybės atribojimo kriterijai gali būti keli: administracinės atsakomybės teisinio pagrindo, atsakomybėn traukiamų asmenų statuso, administracinių nusižengimų teisenos, taikomų sankcijų, sprendimų apskundimo ir kiti kriterijai (žiūrėti 1 lentelę).

1 lentelė

	Fizinių asmenų (vadovų) atsakomybė	**Juridinių asmenų atsakomybė**
Teisinis pagrindas	Nusižengimas įtvirtintas ANK	Nusižengimas numatytas specialiajame įstatyme
Atsakomybėn traukiamas subjektas	Juridinio asmens (įmonės) vadovas ar jo įgaliotas asmuo	Juridinis asmuo (įmonė)
Teisena	Administracinių nusižengimų teisena įtvirtinta ANK	Administracinių nusižengimų teisena įtvirtinta specialiajame įstatyme, ANK
Veikos pavojingumo kriterijai	Mažai pavojinga veika pagal ANK, įstatymų lydimuosius teisės aktus	Mažareikšmis pažeidimas pagal VAĮ, įstatymų lydimuosius teisės aktus
Sankcijų sistema	Administracinė nuobauda (bauda, viešieji darbai, įspėjimas), administracinio poveikio priemonės	Administracinės sankcijos (ekonominės sankcijos)
Apeliacinė instancija	Apylinkės teismas, apeliacija pagal ANK	Apygardos administracinis teismas, apeliacija pagal ABTĮ

1.1. Administracinės atsakomybės teisiniai pagrindai ir subjekto aspektai

Pagal Administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) nuostatas už administracinio nusižengimo padarymą atsako fizinis asmuo, jeigu jo padaryta veika, už kurią šiame kodekse yra numatyta tam tikra sankcija, buvo uždrausta tos veikos padarymo metu galiojusiame teisės akte (ANK 2 str. 1 d.). O juridiniai asmenys atsako pagal specialiuosius įstatymus, kurių yra kelios dešimtys, iš jų galima paminėti: Statybos įstatymą[5], Konkurencijos įstatymą[6], Alkoholio kontrolės įstatymą[7], Aplinkos apsaugos įstatymą[8], Mokesčių administravimo įstatymą[9] ir kt. Civilinio kodekso[10] (toliau – CK) 2.33 straipsnyje įtvirtinta juridinio asmens sąvoka – tai

5 „Lietuvos Respublikos statybos įstatymas“, TAR, 2016-07-13, Nr. 2016-20300.

6 „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas“, TAR, 2017-01-18, Nr. 2017-01075.

7 „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 44-1073; 2004, Nr. 47-1548.

8 „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“, *Lietuvos Aidas*, Nr. 20; 1992, Nr. 5-75.

9 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 63-2243.

10 „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“, *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.

savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises ir pareigas, būti ieškovu ar atsakovu teisme. Vadinasi, įmonių vadovai už padarytus administracinius nusižengimus administracinėn atsakomybėn turėtų būti traukiami ANK pagrindu, o įmonė – specialiųjų įstatymų pagrindu.

Panašios pozicijos laikosi ir M. Markevičiūtė, nurodydama, kad pagal ANK atsakomybė taikoma fiziniams asmenims (taip pat ir ūkio subjektų vadovams tais atvejais, kai nusižengimą gali padaryti juridinis asmuo), o pagal specialiuosius įstatymus – ūkio subjektams (taip pat ir fiziniams asmenims, pavyzdžiui, vykdantiems veiklą pagal verslo liudijimą ar individualios veiklos pažymą) ir kai kuriais atvejais – ūkio subjektų valdymo organams (jų nariams) ar kitiems fiziniams asmenims[11].

Siekis atriboti fizinių ir juridinių asmenų administracinę atsakomybę buvo būtinas, nes juridinio asmens, kaip ūkinės veiklos subjekto, pareigų vykdymo užtikrinimas vien per šio juridinio asmens vardu veikiančių fizinių asmenų administracinės atsakomybės taikymą yra neefektyvus. Aplinkos apsaugos įstatymo projekto rengėjai nurodė, kad „administracinės nuobaudos juridinio asmens vardu veikiantiems fiziniams asmenims taikymas neužtikrina tiesioginio poveikio visai juridinio asmens organizacinei struktūrai, nes išlaidas dėl paskirtos administracinės nuobaudos patiria tik individualūs asmenys, tuo tarpu juridinis asmuo ekonominio poveikio nepatiria“[12].

Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje administracinė juridinių asmenų atsakomybė egzistuoja, tačiau jos reguliavimas yra segmentiškas, nekodifikuotas[13]. Minėta, kad galiojančiame Lietuvos Respublikos ANK aptariant administracinės atsakomybės subjektą tiesiogiai nurodomas tik fizinis asmuo, juridinių asmenų atsakomybė ANK nėra aptariama. Tačiau ANK nustatyta, kad asmuo, padaręs administracinį nusižengimą, taip pat atsako pagal įstatymus, galiojusius to nusižengimo padarymo metu (ANK 3 str. 1 d.), kad administracinę atsakomybę reglamentuoja tiek ANK, tiek ir kiti Lietuvos Respublikos įstatymai dėl administracinių nusižengimų, pavyzdžiui, jau minėti Alkoholio kontrolės, Tabako kontrolės, Mokesčių administravimo, Statybos, Aplinkos apsaugos įstatymuose.

11 Markevičiūtė, *supra note*, 3: 14.

12 Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 1, 2, 31, 34 straipsnių pakeitimo ir papildymo, VII skyriaus pavadinimo pakeitimo, įstatymo papildymo 231, 232, 233, 234 straipsniais ir nauju VIII skyriumi įstatymo projekto ir kitų susijusių įstatymų projektų.

13 *Ibid*.

Šiuos įstatymuose yra reglamentuota atsakomybė už juridinių asmenų padarytus administracinės tvarkos pažeidimus.

Viešojo administravimo subjektai, taikydami administracinę atsakomybę ūkio subjektams, vadovaujasi ne tik anksčiau minėtais specialiaisiais įstatymais, bet ir VAĮ 37 straipsnyje nustatytomis bendrosiomis poveikio priemonių taikymo taisyklėmis, kurios numato, kad Poveikio priemonės ūkio subjektui skiriamos atsižvelgiant į pažeidimo pobūdį, padarytos žalos dydį, mastą ir kitas įstatymuose numatytas aplinkybes (VAĮ 37 str. 1 d.).

Apibendrinant galima teigti, kad fiziniai asmenys, taip pat ir įmonių vadovai administracinėn atsakomybėn traukiami pagal ANK, o fiziniai asmenys, vykdantys veiklą individualiai, savarankiškai, – ir pagal specialiųjų įstatymų nuostatas. O juridiniai asmenys (įmonės) administracinėn atsakomybėn traukiami tik pagal specialius įstatymus.

1.2. Įmonių ir jų vadovų administracinių nusižengimų teisenos ypatumai

Skiriasi įmonių ir jų vadovų administracinių nusižengimų teisenos. ANK yra aiškiai išskirtos fizinių asmenų administracinių nusižengimų teisenos stadijos: tyrimo, nagrinėjimo, nutarimo apskundimo ir vykdymo stadijos. O specialiuose įstatymuose nėra įtvirtinta vieninga, vienoda juridinių asmenų administracinių nusižengimų teisena. Atskiruose įstatymuose, reglamentuojančiuose atsakomybę už juridinių asmenų padarytus administracinės tvarkos pažeidimus, yra įtvirtinta skirtinga juridinių asmenų (įmonių) patraukimo administracinėn atsakomybėn tvarka. Vienuose įstatymuose, pavyzdžiui, Aplinkos apsaugos įstatyme yra įtvirtinta išsami administracinių nusižengimų teisenos ir taikomų sankcijų sistema, įstatyme nėra blanketinių normų, nukreipiančių į ANK. Kituose įstatymuose, pavyzdžiui, Statybos įstatyme blanketinės normos nurodo, kad administracinių nusižengimų teisena vykdoma pagal ANK nuostatas, tačiau sankcijų sistema yra įtvirtinta pačiame Statybos įstatyme. Alkoholio kontrolės įstatyme[14] (toliau – AKĮ) atskiriamas administracinių atsakomybės, baudžiamosios atsakomybės ir ekonominių sankcijų taikymas nurodant, kad fiziniai asmenys už šio įstatymo pažeidimus atsako Lietuvos Respublikos ANK ir Lietuvos Respublikos baudžiamajame

14 „Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas“, *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 44-1073; 2004, Nr. 47-1548.

kodekse nustatyta tvarka (AKĮ 33 str. 1 d.). O už šio AKĮ pažeidimus baudas įmonėms, Europos juridiniams asmenims ir jų filialams, užsienio juridinių asmenų atstovybėms Lietuvos Respublikoje skiriamos ekonominės sankcijos (AKĮ 34 str. 1 d.). Juridinių asmenų (įmonių) nusižengimų teisena dažniausiai vykdoma pagal AKĮ straipsnius, tik fragmentiškai vadovaujamasi ANK nuostatomis, pavyzdžiui, nurodant, kad kontrolės institucijų tam įgalioti darbuotojai (pareigūnai), nustatę, kad šio Įstatymo reikalavimai pažeisti, surašo ANK nustatyto turinio protokolą (35 str. 1 d.). Akcentuotina, kad specialiuose įstatymuose skirtingai reglamentuojamos atsakomybės taikymo procedūros (poveikio priemonės, bauda ir veiklos ribojimas taikomos kartu arba atskirai, procedūrų reglamentavimas yra skirtingo detalumo, skirtingai apibrėžiamos proceso dalyvių teisės ir pareigos, ir t. t.).

Anot M. Markevičiūtės, ANK reglamentuoja konkrečias fizinių asmenų atžvilgiu draudžiamas veikas, apibrėžtas ANK ypatingojoje dalyje, taip pat ir taisykles, taikomas nuobaudų skyrimui, taip pat administracinių nusižengimų bylų teiseną. O specialieji įstatymai be nuostatų, reguliuojančių veiklą konkrečioje srityje, paprastai reglamentuoja tik draudžiamas veikas ir nuobaudų dydžius, pažeidimų tyrimo reglamentavimo išsamumas skiriasi, o nuobaudos apskundimui taikoma ABTĮ nustatyta teisena[15].

Apskritai, pasak I. Deviatnikovaitės, Juridinių asmenų administracinę atsakomybę reglamentuojančios normos pasižymi terminų įvairove: sankcija – bauda – poveikio priemonės, nusižengimas – pažeidimas, atsakomybė – priežiūra, ūkio subjektas – juridinis asmuo. Tokia terminų įvairovė yra diskutuotina. Taip pat akivaizdu, kad pažeidimų teisena kiekviename įstatyme reglamentuojama skirtingai: vienur ji išdėstoma atskirais skyriais (pavyzdžiui, Mokesčių administravimo įstatyme), kitur – viename skyriuje (pavyzdžiui, Vertybinių popierių įstatyme), vienur yra įvardytos atleidimo nuo atsakomybės aplinkybės (pavyzdžiui, Mokesčių administravimo įstatyme), kitur – nėra (pavyzdžiui, Alternatyviųjų kolektyvinio investavimo subjektų valdytojų įstatyme), vienur – pažeidimų nagrinėjimo tvarka išdėstoma tame pačiame skyriuje, kuriame įvardijamos baudos, atleidimo nuo jų pagrindai ir apskundimo tvarka (pavyzdžiui, Reklamos įstatyme), kitur – skirtingame skyriuje (pavyzdžiui, Konkurencijos įstatyme)[16].

Kadangi visuose specialiuose įstatymuose įtvirtinta juridinių asmenų (įmonių) administracinė teisena yra panaši į teiseną, įtvirtintą ANK arba blanketinių

15 Markevičiūtė, *supra note*, 3: 13.

16 Deviatnikovaitė, *supra note*, 2: 577.

normų pagrindu nukreipiamą į ANK, autoriaus nuomone, įstatymų leidėjas turėtų pagalvoti apie galimybes ANK įtvirtinti normas, reguliuojančias juridinių asmenų (įmonių) administracinių nusižengimų teiseną. Taip būtų sukuriama vieninga, nefragmentuota juridinių asmenų administracinės atsakomybės reguliavimo sistema, sujungianti specialiuosiuose įstatymuose įtvirtintus visus juridinių asmenų (įmonių) administracinės atsakomybės klausimus. Tai leistų mažinti teisinio reguliavimo disfunkcijas, spragų skaičių, traukiant juridinius asmenis (įmones) administracinėn atsakomybėn.

1.3. Mažai pavojingos veikos ir mažareikšmio pažeidimo kriterijai

Fizinių ir juridinių asmenų administracinių nusižengimų teisenose svarbu įvertintini atitinkamai mažai pavojingos veikos ir mažareikšmio pažeidimo kriterijus.

ANK 12 straipsnyje apibrėžta *mažai pavojinga veika*, už kurios padarymą fizinius asmenis (taip pat ir įmonių vadovus) galima netraukti administracinėn atsakomybėn, nepradėti administracinio nusižengimo teisenos ir pareikšti asmeniui žodinę pastabą. Administracinio nusižengimo teisena nepradedama ir asmeniui žodinė pastaba pareiškiama, jeigu padaryta mažai pavojinga administracinio nusižengimo požymių turinti veika ir atitinka ANK 22 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytą administracinės nuobaudos paskirtį – atgrasyti asmenis nuo administracinių nusižengimų ar nusikalstamų veikų darymo ir paveikti administracinius nusižengimus padariusius asmenis, kad jie laikytųsi įstatymų ir vėl nedarytų administracinių nusižengimų.

ANK 12 straipsnyje numatyta aplinkybė taikoma tik esant šioms sąlygoms:

1. veika mažai pavojinga, tai reikštų konkrečios padarytos veikos mažą pavojingumą net palyginus su kitomis tą pačią sudėtį atitinkančiomis veikomis;
2. nuobaudos paskirtis, t. y. atgrasyti asmenį nuo administracinių nusižengimų darymo, taip paveikti jį, kad asmuo laikytųsi įstatymų ir pan., ją galima įgyvendinti netraukiant asmens administracinėn atsakomybėn. Oficialiu pareigūno poveikiu asmens atžvilgiu būtų žodinės pastabos pareiškimas;
3. tik už ANK 12 str. 1 d nurodytus nusižengimus.

VAĮ 38 str. 1 d. įtvirtinta *mažareikšmio teisės aktų reikalavimų pažeidimo* (toliau – mažareikšmis pažeidimas) samprata, taikytina juridiniams asmenims (įmonėms). Viešojo administravimo subjektui nustačius teisės aktų reikalavimų nesilaikymo ar netinkamo vykdymo faktą, kuris vertintinas kaip mažareikšmis

teisės aktų reikalavimų pažeidimas ir kurį galima ištaisyti nedelsiant ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančio subjekto pareigūno, kito valstybės tarnautojo ar darbuotojo akivaizdoje, tokio pažeidimo tyrimas nutraukiamas, įstatymų numatytos poveikio priemonės neskiriamos, o ūkio subjektui pareiškiama žodinė pastaba (VAĮ 38 str. 1 d.).

Vadovaujantis minėtomis ANK ir VAĮ nuostatomis, viešojo administravimo subjektai, traukiantys tiek fizinius, tiek juridinius asmenis administracinėn atsakomybėn, turėtų parengti šių įstatymų nuostatų lydimuosius teisės aktus, įtvirtinančius pagrindinius kriterijus, kuriais remiantis veika gali būti pripažįstama kaip mažai pavojinga ar kaip mažareikšmis pažeidimas. Pavyzdžiui, aplinkos apsaugos srityje yra parengti du teisės aktai, numatantys mažai pavojingos veikos ir mažareikšmio pažeidimo kriterijus. Aplinkos apsaugos departamento prie aplinkos ministerijos direktoriaus 2020 m. liepos 3 d. įsakymas Nr. AD1-198 „Dėl kriterijų, kuriais vadovaujantis administracinis nusižengimas laikomas mažai pavojingu, nustatymo“[17] nurodoma, kad vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ANK 12 straipsnio 2 dalimi administracinis nusižengimas gali būti laikomas mažai pavojingu, kai asmuo padarė tos pačios rūšies administracinį nusižengimą pirmą kartą per metus, jam nebuvo taikyta žodinė pastaba, nesukelta didelė žala orui, žemei, vandeniui, gyvūnams ar augalams ar neatsirado kitų sunkių padarinių aplinkai, o administracinio nusižengimo požymių turinti veika atitinka vieną ar daugiau iš šių kriterijų.

Atitinkamai, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2015 m. balandžio 20 d. įsakymo Nr. D1-322 „Dėl mažareikšmių pažeidimų aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių srityje kriterijų aprašo patvirtinimo“[18] 1 punktas numato, kad mažareikšmių pažeidimų aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo srityje kriterijų aprašas nustato mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimų aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių srityje kriterijus, šių pažeidimų nustatymo, įforminimo tvarką, pažeidimų pašalinimo terminus.

Mažai pavojingų veikų ir mažareikšmių pažeidimų kvalifikavimo praktinės problemos detaliau analizuojamos straipsnio antroje dalyje.

17 Aplinkos apsaugos departamento prie aplinkos ministerijos direktoriaus 2020 m. liepos 3 d. įsakymas Nr. AD1-198 „Dėl kriterijų, kuriais vadovaujantis administracinis nusižengimas laikomas mažai pavojingu, nustatymo“, TAR, 2020-07-07, Nr. 2020-15091.

18 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2015 m. balandžio 20 d. įsakymo Nr. D1-322 „Dėl mažareikšmių pažeidimų aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių srityje kriterijų aprašo patvirtinimo“, TAR, 2015-04-21, NR. 2015-06050; 2021-07-27, NR. 2021-16548.

1.4. Administracinių (ekonominių) sankcijų sistema

Skirtingos poveikio priemonės yra taikomos fiziniams ir juridiniams asmenims. ANK 23 str. 1 d yra aiškiai nurodyta, kad padariusiam administracinį nusižengimą asmeniui gali būti skiriamos šios administracinės nuobaudos: 1) įspėjimas; 2) bauda; 3) viešieji darbai. Be to, fiziniams asmenis gali būti skiriamos ir administracinio poveikio priemonės: 1) asmeniui suteiktos specialiosios teisės atėmimas; 2) turto konfiskavimas; 3) įpareigojimas dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, sveikatos priežiūros, resocializacijos, bendravimo su vaikais tobulinimo, smurtinio elgesio keitimo ar kitose programose (kursuose); 4) draudimas lankytis viešosiose vietose vykstančiuose renginiuose; 5) draudimas vairuoti transporto priemones, kuriose neįrengti antialkoholiniai variklio užraktai.

O specialiose įstatymuose yra įtvirtinta didelė skirtingų sankcijų įvairovė. Įstatymai nepateikia vieningo juridinių asmenų administracinės atsakomybės reguliavimo modelio – juose nustatytos skirtingų rūšių poveikio priemonės (baudos, padidinto tarifo mokesčiai, leidimų galiojimo sustabdymas ar panaikinimas ir pan.). Skirtingą ekonominių sankcijų taikymo juridiniams asmenims specifiką lemia skirtingas visuomeninių santykių pobūdis atskirose teisinio reguliavimo srityse[19]. Specialiuosiuose įstatymuose yra nustatytos *poveikio priemonės* juridiniams asmenims, kurios skiriasi priklausomai nuo srities, kurioje taikomos, pavyzdžiui:

1. bauda,
2. viešas paskelbimas apie padarytą pažeidimą,
3. įspėjimas,
4. įpareigojimas nutraukti neteisėtą veiką,
5. įpareigojimas atlikti veiksmus, atkuriančius ankstesnę padėtį ar pašalinančius pažeidimo pasekmes,
6. įpareigojimas nutraukti, pakeisti ar sudaryti sutartis,
7. vaistinio preparato registracijos pažymėjimo galiojimo sustabdymas ar panaikinimas,
8. laikinas įmonės valdybos organo nario nušalinimas,
9. laikinas uždraudimas teikti vieną ar kitą paslaugą,
10. įmonės filialo veiklos apribojimo (moratoriumas) paskelbimas,

19 Aiškinamasis raštas, *supra note*, 12.

11. licencijos teikti vieną ar kelias paslaugas galiojimo sustabdymas,
12. licencijos, išduotos įmonei, panaikinimas ir kt.

Bet kokiu atveju reikėtų skirti sankcijas (poveikio priemones), taikomas juridiniams asmenims (įmonėms) ir fiziniams asmenims (įmonių vadovams). Jau minėta, kad fiziniams asmenims (įmonių vadovams) skiriamos sankcijos įvardijamos kaip administracinės nuobaudos ar administracinio poveikio priemonės, o juridiniams asmenims skiriamos sankcijos turėtų būti vadinamos ekonominėmis sankcijomis. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 3 d. nutarime[20] konstatuota, kad Tabako kontrolės įstatyme nustatyta „ekonominė sankcija" suprantama kaip piniginė bauda, priskirtina administracinės teisinės atsakomybės institutui. Tačiau manytina, kad ekonominė sankcija neturėtų būti suprantama siaurai, tik kaip baudos skyrimas. Prie ekonominių sankcijų turėtų būti priskiriamos įmonės veiklos stabdymai, draudimai, apribojimai ir kt., nes tokios priemonės tiesiogiai veikia juridinio asmens (įmonės) ekonominę veiklą, situaciją.

1.5. Viešojo administravimo subjektų įmonių ir jų vadovų atžvilgiu priimtų sprendimų apskundimas

Nevienareikšmiško vertinimo susilaukia sprendimų skirti administracines sankcijas (nuobaudas) įmonėms ir jų vadovams apskundimo tvarka. ANK numato, kad nutarimai administracinių nusižengimų bylose priimti fizinių asmenų (taip pat ir vadovų) atžvilgiu gali būti apskųsti apylinkės teismui (ANK 622 str. 1 d.). O sprendimas juridinių asmenų (įmonių) veiklą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimo byloje gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka (VAĮ 37 str. 5 d.), t. y. apygardų administraciniams teismams. Susiklosto paradoksali situacija, kai įmonių ir jų vadovų padarytus teisės aktų pažeidimus nagrinėja viešojo administravimo subjektai, vadovaudamiesi ANK arba specialiuose įstatymuose įtvirtinta tvarka, (kuri yra panaši ANK tvarkai), tačiau viešojo administravimo subjektų priimti sprendimai skundžiami skirtingiems teismams. Šiuo atveju kyla pagrįsta abejonė, ar tikrai sprendimai dėl administracinių atsakomybės taikymo juridiniams asmenims (įmonėms) turėtų būti skundžiami apygardų administraciniams teismams?

20 „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 3 d. nutarimas", *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 131-4743.

Ar vis dėlto tokie sprendimai turėtų būti skundžiami apylinkių teismams, kurie bylas apeliacine tvarka nagrinėja ANK nuostatų pagrindu, taip būtų išlaikomas administracinių nusižengimų teisenos tęstinumas? Situacija, kai apeliacinėje instancijoje „peršokama" į kitą teiseną ar ginčas tampa teismingas kitos kompetencijos teismui, nėra logiškai pagrįsta.

Pabrėžtina, kad viešojo administravimo subjektai nuobaudas ar sankcijas įmonėms ar jų vadovams skiria tik jau atliktos teisės aktų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo ir laikymosi priežiūros išdavoje, t. y. nuobaudos, sankcijos skiriamos tik atlikus įmonės veiklos ar įmonės vadovo veiksmų vertinimą, teisės aktų įgyvendinimo priežiūros ir kontrolės kontekste. LAVT yra išaiškinęs, kad institucijos pagal savo vykdomų funkcijų pobūdį gali veikti tiek kaip viešojo administravimo, tiek kaip administracinio nusižengimo tyrimo subjektai[21]. Tokia teismo pozicija neprieštarauja autoriaus minčiai, kad įmonės ir jų vadovai traukiami administracinėn atsakomybėn tik nustačius teisės aktų pažeidimus, teisės aktų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo ir laikymosi priežiūros procese. Todėl apeliacinis skundas dėl viešojo administravimo subjekto priimto sprendimo, nepriklausomai nuo to, kieno atžvilgiu jis priimtas (įmonės ar vadovo atžvilgiu), turėtų būti nagrinėjamas bendros kompetencijos teismuose, t. y. apylinkės teismuose.

2. Įmonės ar jos vadovo patraukimo administracinėn atsakomybėn praktinės problemos

2.1. Analizuojant administracinių sankcijų (nuobaudų) taikymą įmonei ar jos vadovui, praktikoje pastebimos problemos atribojant *non bis in idem* (liet. negalima dukart bausti už tą patį teisės pažeidimą) principą nuo dvigubos teisinės atsakomybės. *Administracinėje byloje Nr. Ea-55-525/2020*[22] Pareiškėjas nurodė, kad UAB „Super Montes" vadovas A. S. už 2017 m. kovo 24 d. privalomojo nurodymo Nr. RSP-16 nevykdymą jau buvo patrauktas administracinėn atsakomybėn pagal Lietuvos Respublikos ANK 317 straipsnio 2 dalį ir nubaustas administracine nuobauda. Šiuo atveju už šio privalomojo nurodymo nevykdymą Bendrovė negalėjo būti traukiama administracinėn atsakomybėn, kadangi tai reikštų, jog įmonė už tą patį pažeidimą baudžiama du kartus.

21 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. kovo 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1048-525/2021".

22 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. sausio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-55-525/2020".

Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Septinto protokolo 4 straipsnio 1 dalyje, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 5 dalyje ir Europos Ministrų komiteto rekomendacijos Nr. R(91) 1 „Dėl administracinių nuobaudų" 3 principe įtvirtintas *non bis in idem* principas, reiškiantis, kad niekas negali būti persekiojamas ir baudžiamas už tą patį teisės pažeidimą, už kurio padarymą jis jau buvo nubaustas pagal įstatymą, arba išteisintas. Tačiau nei Lietuvos įstatymai, nei minėta Konvencija drausdami dvigubą baudimą *nedraudžia dvigubos teisinės atsakomybės*[23].

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2008 m. sausio 21 d. nutarime nurodė, kad konstitucinis principas *non bis in idem* (negalima dukart bausti už tą patį teisės pažeidimą) savaime nepaneigia galimybės už tą patį pažeidimą taikyti asmeniui ne vieną sankciją; sprendžiant, ar už tą patį teisės pažeidimą įstatymu nustačius ne vieną sankciją nėra pažeidžiamas konstitucinis dvigubo baudimo draudimo principas, reikia įvertinti teisės pažeidimų, už kuriuos yra nustatytos atitinkamos sankcijos, pobūdį, taip pat visuomeniškai reikšmingus tikslus, kurių siekia įstatymų leidėjas (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. lapkričio 7 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-868-261/2018).

Teisminėje praktikoje suformuotas aiškinimas, kad *non bis in idem* principas, drausdamas antrą kartą bausti tą patį asmenį už tą patį pažeidimą, *nedraudžia taikyti asmeniui kitų atsakomybės rūšių, kurių pagrindinė paskirtis nėra baudimas (pavyzdžiui, civilinę atsakomybę), bei nedraudžia už tą pačią veiką bausti skirtingus asmenis ar bausti tą patį asmenį už skirtingas veikas.*

Tai reiškia, kad sprendžiant, ar konkrečiu atveju nebuvo pažeistas *non bis in idem* principas, turi būti atsižvelgiama į tai, ar asmuo buvo „baudžiamas", t. y. ar konkrečia atsakomybės forma, pirmiausia, buvo siekiama nubausti pažeidimą padariusi asmenį; ar asmuo baudžiamas už tą patį pažeidimą (pažeidimo, arba neteisėtos veikos tapatumas); ar pakartotinai baudžiamas asmuo yra tas pats (asmens tapatumas) (žr., pvz., 2005 m. kovo 23 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A^{15}-39/2005, 2011 m. lapkričio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{143}-2619/2011).

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nurodoma, kad situacija, kai už tą patį teisės pažeidimą atsakomybėn patraukiamas fizinis ir juridinis asmuo, pati savaime *non bis in idem* principo nepažeidžia. Tačiau byloje nustačius neteisėtos veikos, už kurios padarymą buvo taikytos sankcijos formaliai skirtingiems asmenims, tapatumo faktą, būtina patikrinti, ar atsakomybėn traukiamas

23 *Ibid.*

fizinis ir juridinis asmenys realiai nėra tapatūs, t. y. ar skiriant nuobaudą juridiniam asmeniui šios nuobaudos pasekmės neteks tam pačiam asmeniui, kuris už tą patį pažeidimą jau buvo nubaustas kaip fizinis asmuo (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinę bylą Nr. A663-1380/2006, administracinę bylą Nr. A858-2651/2011).

Sprendžiant, ar konkrečiu atveju nebuvo pažeistas *non bis in idem* principas, atsižvelgiama į šias aplinkybes:

1. ar asmuo buvo „baudžiamas“, t. y. ar konkrečia atsakomybės forma pirmiausia buvo siekiama nubausti pažeidimą padariusį asmenį;
2. ar asmuo baudžiamas už tą patį pažeidimą (pažeidimo, arba neteisėtos veikos tapatumas);
3. ar pakartotinai baudžiamas asmuo yra tas pats (asmens tapatumas)[24].

Analizuojamoje administracinėje byloje Nr. Ea-55-525/2020 teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad nors tiek Bendrovės, tiek A. S. veiksmai – Privalomųjų nurodymų neįvykdymas laiku yra tapatūs ir baudos skirtos dėl to paties fakto, tačiau teigti, kad taip buvo pažeistas *non bis in idem principas*, kaip tuo yra įsitikinęs pareiškėjas, nėra jokio pagrindo. Kaip jau minėta, Nutarimais Nr. 20 ir Nr. 21 ekonominės sankcijos buvo vienareikšmiškai skirtos Bendrovei, o nutarimais administracinio nusižengimo bylose Nr. AN2-538-634/2017 ir Nr. AN2-447-319/2017 baudos skirtos UAB „Super Montes“ vadovui A. S., atsakingam už Bendrovės veiklą, todėl analizuojamos bylos kontekste juridinis ir fizinis asmenys nėra vienas ir tas pats atsakomybės subjektas, sutapęs tiek pažeidimo (veiklos), tiek finansiniu požiūriu.

2.2. Kitose bylose yra neskiriama mažai pavojingos veikos ir mažareikšmių pažeidimų kriterijų, jų taikymo pagrindų. *Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-16-360/2022*[25] apeliantas nurodo, kad pirmosios instancijos teismas niekaip nepasisakė dėl argumentų, susijusių su Mažareikšmiškumo kriterijų aprašo privalomu taikymu ir vadovavosi ANK 12 straipsniu nurodydamas, kad ANK 236 straipsnio 1 ir 4 dalys į mažai pavojingų veikų sąrašą nepatenka. Tokia išvada teismas padarė esminę teisės aiškinimo klaidą, nes pagal šią teismo išvadą Viešojo administravimo 36^9 straipsnis ir Mažareikšmiškumo kriterijų aprašas

24 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. sausio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-55-525/2020“.

25 „Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. sausio 25 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-16-360/2022“.

negalėtų būti taikomi praktikoje, nes praktiškais visais atvejais prieštarautų ANK 12 straipsniui. Atkreiptinas teismo dėmesys į tai, kad atitinkamo pažeidimo mažareikšmiškumas privalėjo būti vertinamas būtent ūkio subjekto (duomenys neskelbtini) patikrinimo metu, atliekant Viešojo administravimo įstatymo 36^9 straipsnyje ir Mažareikšmiškumo kriterijų apraše nurodytą procedūrą, ir tinkamai pritaikius šias teisės normas jokia atsakomybė E. N. nebūtų kilusi.

Vis dėlto šioje byloje apygardos teismas atmeta tokius argumentus kaip nepagrįstus. Analogiškas klausimas buvo keltas ir apylinkės teisme ir dėl to skundžiamoje nutartyje pasisakyta, kad *pagal ANK nusižengimas gali būti pripažintas tik mažiau pavojingu, o ne mažareikšmiu ir tik tam tikrų administracinių nusižengimų požymių turinčias veikas padariusiam asmeniui*, kadangi ANK 12 straipsnio 1 dalyje yra nurodytas baigtinis sąrašas tokių veikų ir į šį sąrašą administraciniai nusižengimai, numatyti ANK 236 straipsnio 1 dalyje ir 4 dalyje nepatenka. Apygardos teismas visiškai sutinka su tokiais skundžiamos nutarties argumentais. Nagrinėjamu atveju vyksta administracinio nusižengimo teisena, reglamentuota ANK, E. N. buvo inkriminuotas administracinių nusižengimų, numatytų ANK 236 straipsnio 1 ir 4 dalyse, padarymas. Apeliaciniame skunde remiamasi kitokio pobūdžio teisenai (administracinių ginčų bylų) aktualiais teisės aktais (Viešojo administravimo įstatymu, Kriterijų aprašu) ir teismų praktika (apelianto nurodyta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika buvo formuojama ne administracinių nusižengimų, o būtent administracinių ginčų bylose), numatančiais kitokias procedūras ir vertinimus (Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. sausio 25 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-16-360/2022).

2.3. Praktikoje kyla ginčų dėl įmonės veiklos kaip mažareikšmio pažeidimo imperatyvaus vertinimo. *Administracinėje byloje Nr. EP-75-520/2021*[26] pareiškėjas reikalauja, kad viešojo administravimo subjektas, jeigu nėra įstatymuose numatytų išimčių, visais atvejais vertintų, ar įmonės veikla turi mažareikšmio pažeidimo požymių. Sekdamas ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 10 punkte įtvirtintu pagrindu atnaujinti administracinės bylos procesą, pareiškėjas nurodo, kad sistemiškai aiškinant VAĮ 36^4, 36^8, 36^9 straipsnius darytina išvada, jog VAĮ 36^9 straipsnis (Mažareikšmis teisės aktų reikalavimų pažeidimas), Tarybai atliekant tyrimus dėl Įstatymo pažeidimų, yra imperatyvaus, o ne rekomendacinio pobūdžio, nes

26 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. gruodžio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. EP-75-520/2021“.

VAĮ 36[9] straipsnio 3 dalyje[27] nėra numatytos išimties, kad šis straipsnis netaikomas didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių rinkos galios panaudojimo priežiūrą atliekantiems subjektams, o kituose minėtuose straipsniuose tokia išimtis yra ekspliticiškai nurodyta.

Vertindami, ar įmonė padarė mažareikšmį pažeidimą, teismai analizuoja ne tik VAĮ, bet ir kitų teisės aktų nuostatas, leidžiančias vertinti, ar veika priskirtina prie mažareikšmių pažeidimų ar ne. Minėtoje byloje teismas, darydamas išvadą dėl pažeidimo mažareikšmiškumo / nemažareikšmiškumo, vadovavosi ir Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo[28] 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu tikslu riboti didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių rinkos galios panaudojimą ir užtikrinti tiekėjų ir didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių interesų pusiausvyrą, taip pat nurodė, kad šis įstatymas skirtas riboti didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių rinkos galios panaudojimą, o tai yra susiję su konkurencijos palaikymu, taip pat netiesiogiai – su vartotojų interesų apsauga. Taigi nagrinėjamu atveju pirmosios instancijos teismas, įvertinęs byloje surinktus įrodymus, argumentuotai nustatė, kad pareiškėjo padarytas pažeidimas, numatytas Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 8 punkte, nėra mažareikšmis.

2.4. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad už įmonės padarytus pažeidimus ir paskirtas sankcijas vėliau atsakomybėn gali būti traukiamas ir įmonės vadovas. Štai administracinėje byloje Nr. EA-105-822/2022[29], kurioje buvo nustatyta, kad buvo padarytas sunkus konkurencijos teisės pažeidimas ir ūkio subjektams už padarytą pažeidimą skirta maksimali sankcija – 10 procentų bendrųjų pajamų, kilo ginčas, ar toks sprendimas gali būti kaip prielaidą patraukti atsakomybėn įmonės vadovą ar reikalingas atskiras tyrimas šiuo klausimu.

Šioje byloje teismas konstatavo, kad teismo sprendimas buvo prielaida Konkurencijos tarybai kreiptis į Vilniaus apygardos administracinį teismą dėl

27 VAĮ 36[9] str. 3 d. Šis straipsnis netaikomas mokesčių administratoriui, muitinei, finansų rinkos priežiūrą, asmens duomenų apsaugos priežiūrą, energetikos kontrolę, taip pat konkurencijos priežiūrą atliekantiems subjektams. Šioje dalyje nurodytiems subjektams šio straipsnio nuostatos yra rekomendacinės.

28 „Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas“, TAR, 2015-12-30, Nr. 2015-21007.

29 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. EA-105-822/2022“.

atsakomybės ūkio subjekto vadovams taikymo ribų dėl ūkio subjekto padaryto konkurencijos teisės pažeidimo, kai vadovas nežinojo, nors privalėjo žinoti, kad jo vadovaujamas ūkio subjektas padarė ar daro pažeidimą. Be to, LVAT pažymi, kad ūkio subjekto vadovas iš esmės nepadaro savarankiško teisės pažeidimo, kuris yra atskiras nuo ūkio subjekto pažeidimo ir galėtų būti tiriamas ir vertinamas atskirai nuo pačio ūkio subjekto pažeidimo. Ūkio subjekto pažeidimas ir vadovo prisidėjimas iš esmės yra ypač glaudžiai susiję ir savarankiškas tyrimas dėl vadovo veiksmų tyrimo, teisėjų kolegijos vertinimu, būtų perteklinis. Vadovas pagal šį įstatymą prisideda prie ūkio subjekto pažeidimo ir pagal Konkurencijos įstatymo 41 str. 5 d. vertinama, ar šis prisidėjimas pakankamai reikšmingas, pavojingas ir ar už šį vadovo prisidėjimą prie ūkio subjekto pažeidimo turi būti taikoma sankcija ir pačiam vadovui (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. EA-105-822/2022).

Išvados

Atlikus tyrimą konstatuotina, kad fiziniai asmenys, taip pat ir įmonių vadovai administracinėn atsakomybėn traukiami pagal ANK, o fiziniai asmenys, vykdantys veiklą individualiai, savarankiškai, – ir pagal specialiųjų įstatymų nuostatas. O juridiniai asmenys (įmonės) administracinėn atsakomybėn traukiami tik pagal specialius įstatymus.

Kadangi visuose specialiuose įstatymuose įtvirtinta juridinių asmenų (įmonių) administracinė teisena yra panaši į teiseną, įtvirtintą ANK arba blanketinių normų pagrindu nukreipiama į ANK, turėtų būti svarstomos galimybės ANK įtvirtinti normas, reguliuojančias juridinių asmenų (įmonių) administracinių nusižengimų teiseną. Taip būtų sukuriama vieninga, nefragmentuota juridinių asmenų administracinės atsakomybės reguliavimo sistema, sujungianti specialiuosiuose įstatymuose įtvirtintus visus juridinių asmenų (įmonių) administracinės atsakomybės klausimus.

Reikėtų atskirti sankcijas (poveikio priemones), skiriamas juridiniams asmenims (įmonėms) ir fiziniams asmenims (įmonių vadovams). Fiziniams asmenims (įmonių vadovams) skiriamos sankcijos įvardijamos kaip administracinės nuobaudos ar administracinio poveikio priemonės, o juridiniams asmenims skiriamos sankcijos turėtų būti vadinamos ekonominėmis sankcijomis, kurios neturėtų būti suprantama siaurai, t. y. tik kaip baudos skyrimas. Prie ekonominių sankcijų turėtų būti priskiriamos įmonės veiklos stabdymai, draudimai, apribojimai ir

kt., nes tokios priemonės tiesiogiai veikia juridinio asmens (įmonės) ekonominę veiklą, situaciją.

Viešojo administravimo subjektai nuobaudas ar sankcijas įmonėms ar jų vadovams skiria tik jau atliktos teisės aktų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo ir laikymosi priežiūros išdavoje. Apeliacinis skundas dėl viešojo administravimo subjekto priimto sprendimo, nepriklausomai nuo to, kieno atžvilgiu jis priimtas (įmonės ar vadovo atžvilgiu), turėtų būti nagrinėjamas bendros kompetencijos teismuose, t. y. apylinkės teismuose. Taip būtų išlaikomas administracinių nusižengimų teisenos tęstinumas.

Analizuojant teismų praktiką dėl įmonės ar jos vadovo patraukimo administracinėn atsakomybėn, atkreiptinas dėmesys į ginčus dėl tam tikrų sąvokų, terminų aiškinimo, atribojimo:

1. teisminėje praktikoje suformuotas aiškinimas, kad *non bis in idem* principas, drausdamas antrą kartą bausti tą patį asmenį už tą patį pažeidimą, nedraudžia taikyti asmeniui kitų atsakomybės rūšių, kurių pagrindinė paskirtis nėra baudimas (pavyzdžiui, civilinę atsakomybę), ir nedraudžia už tą pačią veiką bausti skirtingus asmenis ar bausti tą patį asmenį už skirtingas veikas;
2. pagal ANK nusižengimas gali būti pripažintas tik mažiau pavojingu, o ne mažareikšmiu ir tik tam tikrų administracinių nusižengimų požymių turinčias veikas padariusiam asmeniui; o įmonės veika pagal VAĮ gali būti pripažįstama kaip mažareikšmis pažeidimas;
3. vertindami, ar įmonė padarė mažareikšmį pažeidimą, teismai analizuoja ne tik VAĮ, bet ir kitų teisės aktų nuostatas, leidžiančias vertinti, ar veika priskirtina prie mažareikšmių pažeidimų ar ne;
4. teismo sprendimas yra prielaida viešojo administravimo subjektams kreiptis į teismą dėl atsakomybės ūkio subjekto vadovams taikymo ribų dėl ūkio subjekto padaryto konkurencijos teisės pažeidimo, kai vadovas nežinojo, nors privalėjo žinoti, kad jo vadovaujamas ūkio subjektas padarė ar daro pažeidimą.

FEATURES OF THE ADMINISTRATIVE LIABILITY OF ECONOMIC ENTITIES

Andrejus Novikovas
Law School of Mykolas Romeris University
E-mail: andrejus@mruni.eu

Summary. This article analyses the administrative liability of economic entities. The Law on Public Administration stipulates that economic entities can be both natural and legal persons. In the context of the Law on Public Administration, natural persons are understood as persons carrying out business activities independently (individually) on the basis of a business license, certificate or permit. This study focuses more on the disclosure of the administrative liability of legal persons as economic entities (enterprises), and seeks to distinguish the peculiarities of the administrative liability of enterprises as legal persons and of their managers as natural persons. To this end, the article seeks to identify the criteria for distinguishing between the administrative liability of enterprises and that of their managers, and to analyse the case-law on the peculiarities of the administrative liability of these entities. The first part sets out the criteria for distinguishing between the administrative liability of enterprises and their managers, such as: the legal basis for administrative liability; the status of the persons liable; the procedure for administrative offences; the sanctions to be applied; the right to appeal against decisions; and other criteria. The second part of the article analyses the case-law on the administrative liability of enterprises or their managers, reveals the causes of disputes in this area, and provides judicial interpretations of contentious situations.

Keywords: economic entity; public administration entity; enterprise; enterprise manager; administrative liability, economic sanction.

Prof. dr. ***Andrejus Novikovas***, Mykolo Romerio universiteto Teisės mokykla, Viešosios teisės institutas.

Andrejus Novikovas, PhD, professor at the Institute of Public Law at the Law School at Mykolas Romeris University.

VISUOMENĖS POKYČIAI IR TEISĖ

Liber Amicorum
Vytautui Šlapkauskui

Mykolo Romerio
universitetas

VISUOMENĖS POKYČIAI IR TEISĖ

Liber Amicorum
Vytautui Šlapkauskui

Straipsnių rinkinys

2023

Mykolo Romerio universiteto profesorius
dr. Vytautas Šlapkauskas

Mykolo Romerio universitetas

REDAKTORIŲ KOLEGIJA

Redaktorių kolegijos pirmininkės: prof. dr. Eglė Bilevičiūtė, dr. Rūta Petkuvienė
Vykdančioji redaktorė: dr. Kristina Kenstavičienė

Redaktorių kolegijos nariai:
Prof. dr. Toma Birmontienė
Prof. dr. Lyra Jakulevičienė
Prof. dr. Snieguolė Matulienė
Prof. dr. Odeta Merfeldaitė
Prof. dr. Romas Prakapas
Prof. dr. Birutė Pranevičienė
Prof. dr. Aurelija Puraitė
Doc. dr. Dovilė Sagatienė
Prof. dr. Agnė Tvaronavičienė
Prof. dr. Milda Vainiute
Doc. dr. Juozas Valčiukas
Prof. dr. Algimantas Urmonas

Straipsnių recenzentai:
Dr. Anzelika Banevičienė, prof. dr. Jolanta Bieliauskaitė, prof. dr. Eglė Bilevičiūtė, prof. dr. Toma Birmontienė, dr. Ramunė Jakštienė, doc. dr. Giedrė Lastauskienė, dr. Gintarė Makauskaitė-Samuolė, Inga Motuzienė, dr. Artūras Petkus, dr. Rūta Petkuvienė, prof. dr. Birutė Pranevičienė, Ieva Saudargaitė, doc. dr. Ernestas Spruogis, doc. dr. Gintaras Šapoka, dr. Tadas Valančius, doc. dr. Juozas Valčiukas, prof. dr. Vaiva Zuzevičiūtė, dr. Audronė Žemeckė.

Aprobuota:
Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo akademijos tarybos 2023 m. balandžio 17 d. nutarimu Nr. 1VS-4 (1.13 E-20601)

Aprobuota spaudai Mykolo Romerio universiteto leidybos komisijos 2023 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 10-239.

Visos leidinio ir leidybos teisės saugomos. Šio leidinio arba kurios nors jo dalies negalima taisyti, dauginti ar kitaip platinti autoriui ir leidėjui nesutikus.

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale „ibiblioteka.lt“.

ISBN 978-609-488-062-9 (Elektroninis - PDF)
ISBN 978-609-488-063-6 (Spausdintinis)

© Autorių kolektyvas, 2023
© Mykolo Romerio universitetas, 2023